

BALSOŠANA: EIROPAS STĀSTS

Desmit vēlēšanas, kas
veidoja mūsu pasauli

IZSTĀDE

LV

Eiropas Parlaments

BALSOŠANA: EIROPAS STĀSTS

Desmit vēlēšanas, kas
veidoja mūsu pasauli

IZSTĀDE

BALSOŠANA: Eiropas stāsts.

Desmit vēlēšanas, kas veidoja mūsu pasauli

Izstāde

Organizatori:

Martí Grau Segú, kurators

Inês Nauwelaers, kuratora palīdze

Debora Righetti, projektu vadītāja

Pateicība:

Vladimir Čajkovac, Rocío del Casar Ximénez, Hans De Waegeneer, Christine Dupont, Óscar Fontao Regueira, Vasileios Galanakos, Yann Guillard, Clodagh Hourigan, Albrecht John, Philippe Le Guen, Nathalie Minten, Audrey Mottier, Elisabete Petim, Philippe Peyredieu du Charlat, Maria Teresa Pollastro, Véronique Recher, Frédéric Tadino, Jean-Baptiste Teresa, Josette Torres, Tatiana Tumashik un Lycée Viollet-le-Duc (Villiers-Saint-Frédéric, Francija).

Eiropas Parlamenta projekts, ko kopīgi īsteno Eiropas vēstures nams (Žana Monē mājas dienests) un "Parlamentarium".

Vāka fotogrāfija: 1984. gada vēlēšanas Francijā.

© Eiropas Savienība

Satura rādītājs

Mērķis	7
Levads	8
<i>Demokrātijas attīstība Eiropas vēsturē</i>	<i>8</i>
<i>Eiropas vienotības pamatlicēji un centieni ieviest tieši vēlētu Eiropas Parlamentu</i>	<i>10</i>
Desmit vēlēšanas, kas veidoja mūsu pasauli	13
1979	
Divas sievietes-pamatlicējas tieši ievēlēja Eiropas Parlamenta pirmajā darba dienā	14
1984	
Jaunas vēlēšanas Eiropas Parlamentam ar pamatīgākām pilnvarām	16
1989	
Jauna savienība pēc Aukstā kara: vēlēšanas zīmīgā gadā	18
1994	
Ar Māstrihtas līgumu veidojas jaunā Eiropa	20
1999	
Esi sveicināts, eiro	22
2004	
Atkal vienotā Eiropa balso pēc vēl nebijuši lielas paplašināšanās	24
2009	
Finanšu krīzes ēnā	26
2014	
Iecelts Komisijas priekšsēdētājs saskaņā ar Lisabonas līguma jaunajiem noteikumiem	28
2019	
Vēlētāji ir atgriezušies	30
2024	
Gaidāmās vēlēšanas: jaunas vēsmas?	33

Mērķis

Visu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņi 2024. gada jūnijā būs aicināti balsot par saviem pārstāvjiem Eiropas Parlamentā.

Tās būs jau desmitās šāda veida vēlēšanas kopš pirmajām tiešajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām, kas norisinājās 1979. gadā. Šobrīd der atskatīties uz to, kā ir attīstījusies Eiropas pārvalstiskā demokrātija, sākot no demokrātiskas līdzdalības pirmsākumiem līdz patiesas Eiropas kārtības pakāpeniskai izveidei.

Šis ceļojums laikā nav tikai iespēja izzināt pagātņi — iespējams, tas tev vēlēšanu iecirknī palīdzēs izdarīt pārdomātu izvēli. Demokrātija ir svarīga, tavs viedoklis ir izšķirošs.

Levads

Demokrātijas attīstība Eiropas vēsturē

Demokrātijas attīstība Eiropā ir bijis ilgstošs process. Daži uzskata, ka demokrātijas pirmsākumi meklējami klasiskā perioda Atēnās. Savukārt citiem mūsdienu laikmeta brīvības būtiski atšķiras no senās pasaules brīvībām, jo tās attiecas uz visu sabiedrību, ne tikai tās daļu. Senajos laikos uzskatīja, ka demokrātija var pastāvēt, pat ja lielām iedzīvotāju grupām nav balsstiesību, savukārt Apgaismības laikmeta progresīvākās idejas uzsver, ka demokrātijai ir jābūt iekļaujošai.

Tomēr šis skaistais apgalvojums biežāk bija tīri teorētisks, bez reāla pielietojuma praksē. Kopš 18. gadsimta beigām demokrātija ir attīstījusies saistībā ar citiem svarīgiem notikumiem, kas veicinājuši lielāku vienlīdzību — sākot ar verdzības atcelšanu un beidzot ar plašākām gan vīriešu, gan sieviešu pilsoniskajām tiesībām. 19. gadsimtā līdzās autokrātiskiem režīmiem dzima demokrātiskā leģitimitāte. Pateicoties autokrātisko režīmu daudzpusībai, dažviet bija vērojams ilgstošs miers starp tautām (Minstere/Osnabrika 1648. gadā, Utrehta 1713. gadā un Vīne 1815. gadā). Tomēr šāds stāvoklis vājināja iedzīvotāju cīņu par lielākām pilsoniskajām brīvībām. Kā piemēru var minēt represijas pēc Vīnes kongresa 1815. gadā. 19. gadsimta turpinājumā starptautisko tiesību kodifikācija un plašāku, stabilu starptautisko organizāciju izveide radīja piemērotus apstākļus demokrātijas standartu izplatībai visā pasaulē. Dažās valstīs šie standarti jau tika pārbaudīti praksē. Pasaule bija gatava paradigmas maiņai, kurā vadošo lomu starptautiskajās sistēmās uzņēmtos demokrātiskās vērtības. Diemžēl Eiropai nācās nogaidīt līdz Pirmā pasaules kara beigām, lai piedzīvotu to, kā lielākā daļa Eiropas valstu kļūst par demokrātijām.

Mūsdienās ir skaidrs, ka bez vispārējām vēlēšanu tiesībām nevienas vēlēšanas nav pilnībā demokrātiskas. Eiropā vispārējās vēlēšanas pirmo reizi norisinājās 20. gadsimta sākumā, galvenokārt Skandināvijas valstīs un citviet Ziemeļeiropā. Pārējās Eiropas valstīs ļoti ilgs laiks nereti pagāja līdz brīdim, kad vēlēšanu tiesības ieguva arī sievietes: Spānijā un Turcijā sievietes tās ieguva 20. gadsimta 30. gados, savukārt Šveicē — vien 70. gados. Liberālās demokrātijas uzplaukums sakrita ar laiku, kad brieda visnopietnākās problēmas: savus ziedu laikus piedzīvoja nacisma un staļinisma ideoloģija, kas kritizēja individuālo brīvību izplatību. Tādējādi demokrātisko vēlēšanu ilgais attīstības process ir arī stāsts par to, kā

*Sieviete balso 1907. gada Somijas parlamenta vēlēšanās.
© Vispārpieejams.*

Šajā procesā iekļaujas daži no sabiedrībai svarīgākajiem jautājumiem: sieviešu tiesības, to cilvēku tiesības, kuriem balsstiesības ir liegtas, un — jo īpaši pēc Otrā pasaules kara un pateicoties Eiropas vienotības pamatlicējiem — miera veicināšana pasaulē.

Eiropas vienotības pamatlicēji un centieni ieviest tieši vēlētu Eiropas Parlamentu

Pēc Otrā pasaules kara valdīja uzskats, ka nespēja panākt Eiropas vienotību starpkaru periodā ir bijis viens no galvenajiem miera un demokrātijas sabrukuma cēloņiem. 1950. gadā strādājot pie Šūmana deklarācijas, Žans Monē atrada veidu, kā kopā aust miera, demokrātijas un Eiropas vienotības likteņus. Turklāt viņš ne vien lika pamatus tehnokrātiskai Eiropai, bet turpmākajās desmitgadēs arī nerimstoši strādāja pie Eiropas iestāžu demokratizācijas, iestājoties par tiešām Eiropas Parlamenta vēlēšanām.

Šis darbs galvenokārt tika veikts Eiropas Savienoto Valstu rīcības komitejas struktūrā. Tā centieni nodrošināt mieru rosināja vērienīgāko demokrātisko projektu pasaulē: pārvalstiskas vēlēšanas Eiropā. Kopš 1979. gada tiešas demokrātiskas Eiropas Parlamenta vēlēšanas ir vadījušas mūsu kontinenta likteni, pateicoties iedzīvotāju līdzdalībai un lielākām Parlamenta institucionālajām pilnvarām.

Līdzīgi kā daudzās citās jomās, Eiropas pamatlicēji jau no paša sākuma cieši sadarbojās, lai panāktu Eiropas vienotības projekta parlamentarizāciju. 1952. gadā bijušais Beļģijas premjerministrs Pols Anrī Spāks, kas cieši sadarbojās ar Žanu Monē, kļuva par pirmo Eiropas Ogļu un tērauda kopienas Kopējās asamblejas priekšsēdētāju. 1954. gadā šo amatu pārņēma bijušais Itālijas premjerministrs Alčide de Gasperi. Šie trīs vīri ticēja tam, ka Parlamentārā asambleja veicinās topošās Eiropas institucionālās arhitektūras pārvalstisko raksturu.

1958. gadā tika izveidotas vēl divas Eiropas Kopienas: Eiropas Ekonomikas kopiena un EURATOM. Bijušais Francijas premjerministrs un ārlietu ministrs Robērs Šūmans, kurš bija publiski atbalstījis un pasaulei izziņojis Žana Monē projektu par vienotu Eiropu, kļuva par priekšsēdētāju jaunajai likumdošanas iestādei, kura apvienoja visas trīs kopienas. Šo jauno iestādi sauca Eiropas Parlamentārā asambleja.

Roberts Šūmans Eiropas Parlamentārajā asamblejā, godinot Šūmana deklarācijas 10. gadadienu. 1960. gada 10. maijs.

© Eiropas Savienība

1984. gada Eiropas vēlēšanas Itālijā
© Eiropas Savienība

Desmit vēlēšanas, kas veidoja mūsu pasauli

1979

Divas sievietes-pamatlicējas tieši ievēlēja Eiropas Parlamenta pirmajā darba dienā

Pēc ilgiem cīņiem beidzot notika pirmās tiešās Eiropas vēlēšanas. 20. gadsimta 70. gadu vidū Eiropas vienotība piedzīvoja progresu. Notika pirmā Eiropas Kopienas paplašināšanās, sākās Eiropas monetārā sadarbība, un tika izveidota Eiropadome. Brīdī, kad notika pirmās tiešās Eiropas vēlēšanas, viens no pamatlicējiem — Žans Monē — nolēma pārtraukt savu nerimstošo darbību un doties pensijā ar pārliecību, ka viņa iesākto turpinās jauna demokrātiski ievēlētu līderu paaudze.

1979. gada jūnijā deviņu dalībvalstu pilsoņi devās balsot uz vēlēšanu iecirkņiem. Vēlēšanu kampaņas rezultātā tika izstrādāti jaunu veidu materiāli — plakāti, televīzijas reklāmas un reklāmas produkti —, kas akcentēja kopīgas lēmumu pieņemšanas nozīmi. Nobalsoja aptuveni 62 % vēlētāju.

Jaunā sasaukuma pirmajā darba dienā vadības grožus uzņēmās divas sievietes. Sākumā sēdi vadīja gados vecākā deputāte Luīze Veisa, kura kopš 20. gadiem bija dedzīgi atbalstījusi Eiropas vienotību un aizstāvējusi sieviešu tiesības. Šis bija brīdis, kad viņa plūca laurus abās jomās. Viņa nodeva stafeti pirmajai demokrātiski ievēlējai Eiropas likumdevējas iestādes priekšsēdētājai Simonai Veilai — bijušajai Francijas ministrei, kas bija izdzīvojusi holokaustā un vēlāk aizstāvējusi sieviešu reproduktīvās tiesības. Pēc pamatlicēju vīriešu aktīvās darbības 20. gadsimta 50. gados Eiropu nu vadīja pamatlicējas sievietes.

Parlamenta pilnvaru laika otrajā pusē, kas sākās 1982. gadā, par priekšsēdētāju tika ievēlēts Pīters Dankerts no Nīderlandes.

Luīze Veisa sveic ievēlēto Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju Simonu Veilu. 1979. gada 17. jūlijs.
© Eiropas Savienība

1984

Jaunas vēlēšanas Eiropas Parlamentam ar pamatīgākām pilnvarām

Pēc pirmajām vēlēšanām, neraugoties uz jauniegūto demokrātisko leģitimitāti, Eiropas Parlamenta pilnvaras joprojām bija ierobežotas. Daudzi ar to nebija apmierināti, un vairāki deputāti centās panākt tūlītējas pārmaiņas — ja ne ar tiesību aktiem, tad praksē. Piemēram, Parlamenta budžeta pilnvaru paplašināšana kļuva par līdzekli, lai ietekmētu arvien vairāk politikas jomu. Galvenais šo politisko sarunu virzītājs bija Altjero Spinelli — Eiropas vienotības atbalstītājs jau kopš pagājušā gadsimta 40. gadiem.

1941. gadā, ieslodzīts mazajā Ventotenes salā, Altjero Spinelli kopā ar vairākiem citiem fašisma oponentiem bija sagatavojis manifestu federālai Eiropai. Visapkārt plosījās karš, un viņiem bija skaidrs, ka starptautiskā sistēma pēc Otrā pasaules kara nevar atgriezties pie iepriekšējās kārtības. Vēlāk Altjero Spinelli kļuva par Eiropas komisāru un 1979. gadā kandidēja Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Altjero Spinelli vadīja “Crocodile Club” jeb “Krokodilu klubu”, kura nosaukums cēlies no Strasbūras restorāna, kas bija kluba locekļu tikšanās vieta. Šajā klubā viņš nāca klajā ar Eiropas Savienības dibināšanas līguma projektu — federālisma garā sagatavotu tekstu, ko Eiropas Parlaments pieņēma 1984. gada februārī. Politiskās likmes gaidāmajās vēlēšanās pamatīgi pieauga.

Tā bija arī pirmā reize, kad Eiropas Parlamenta vēlēšanās kā pilntiesīga dalībvalsts piedalījās Grieķija. Togad nobalsoja 59 % vēlētāju. Par Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju tika ievēlēts Pjērs Pflēmlēns no Francijas, kļūstot par pirmo bijušo dalībvalsts premjerministru, kurš vada Eiropas Parlamentu. 1987. gadā par priekšsēdētāju kļuva Čārlzs Henrijs Plambs no Apvienotās Karalistes. Spānija un Portugāle Eiropas Kopienai pievienojās Parlamenta pilnvaru laika vidū, tāpēc tur 1987. gadā tika rīkotas daļējas vēlēšanas. Galu galā dalībvalstis neatbalstīja projektu Līgumam par Eiropas Savienības izveidi, taču tas pavēra ceļu revolucionārām norisēm, piemēram, Vienotā Eiropas akta apstiprināšanai un, visbeidzot, Eiropas Savienības izveidošanai.

Altiero Spinelli.
© Eiropas Savienības Vēstures arhīvs

1989

Jauna savienība pēc Aukstā kara: vēlēšanas zīmīgā gadā

1989. gada vēlēšanas norisinājās vienā no zīmīgākajiem gadiem jaunāko laiku vēsturē. Pēc 40 gadu ilga Aukstā kara, ko pasaules arēnā iezīmēja Austrumu–Rietumu konfrontācija, Padomju Savienības vadītais Austrumu bloks sadalījās un Centrāleiropas un Austrumeiropas valstis strauji virzījās uz plurālistisku demokrātiju. Eiropas Kopienā bijušā Francijas ministra Žaka Delora vadībā, kurš 1985. gadā bija kļuvis par Eiropas Komisijas priekšsēdētāju, risinājās vēl nebijuši notikumi, kas pārveidoja pasauli.

Dalībvalstis apstiprināja Žaka Delora izstrādāto Vienoto Eiropas aktu, kas daļēji balstījās uz Altjero Spinelli projektu Līgumam par Eiropas Savienības izveidi. Šis akts bija izšķirošs solis ceļā uz Eiropas Savienību, kuras pārziņā ir plašs politikas jomu klāsts. Līdz ar to trešās Eiropas vēlēšanas norisinājās cerību gaisotnē ar vīziju par šo jauno politisko vienību, kas būtu pilntiesīga starptautiska ārējo attiecību dalībiece ar vēl nebijušu iekšējās integrācijas līmeni. Sarunas par līgumu vēl nebija sākušās, un vēlēšanās piedalījās aptuveni 58 % pilsoņu.

Jaunais Parlaments par savu priekšsēdētāju ievēlēja Enriki Baronu no Spānijas. Pilnvaru laika otrajā pusē par priekšsēdētāju 1992. gadā tika ievēlēts Egons Klepšs no Vācijas. Jaunais sasaukums piedzīvoja svarīgas vēsturiskas pārmaiņas, piemēram, Berlīnes mūra krišanu, Vācijas atkalapvienošanos un stabilu finansiālo atbalstu, ko saņēma Centrāleiropas un Austrumeiropas valstis, īstenojot pāreju uz demokrātiju. Sagatavojot un ratificējot Līgumu par Eiropas Savienību, kas pazīstams arī kā Māstrihtas līgums, Eiropas Parlaments stingri iestājās par lielāku integrāciju. Bija dzimusi jauna Eiropa.

ELEZIONI EUROPEE 18 GIUGNO 1989

IL PARLAMENTO EUROPEO LA NOSTRA VOCE IN EUROPA

PARLAMENTO EUROPEO Ufficio d'informazione per l'Italia - Via IV Novembre, 149 - 00187 ROMA - Tel. 6790507-6790502

STAMPATO IN ITALIA

1994

Ar Māstrihtas līgumu veidojas jaunā Eiropa

Aptuveni gadu pēc tam, kad bija stājies spēkā Māstrihtas līgums, ar ko tika izveidota Eiropas Savienība, Eiropas pilsoņi atkal bija aicināti balsot. Pateicoties jaunajam pilnvaru sadalījumam, Eiropas Parlaments nu bija ietekmīgāks un kā līdzvērtīgs partneris kopā ar Ministru padomi pildīja likumdevēja pienākumu. Uz vērienīgiem jauniem projektiem, kas aktīvi veicinātu visu Eiropas attīstību — tādiem kā plānotā paplašināšanās uz Eiropas austrumiem un dienvidiem un vienotas valūtas plāna iecere, — tagad attiecās demokrātiska lēmumu pieņemšana un sabiedrības kontrole ar Eiropas Parlamenta deputātu starpniecību.

Jaunās vēlēšanas notika, apzinoties, cik svarīga izvēle ir jāizdara (cik tālu Eiropai paplašināties?) un ka ir jāklieidē pilsoņu bažas (vai vienota valūta patiešām būs izdevīga?). Nācās iedarbināt vai vēl vairāk aktivizēt jaunas politikas nostādnes, piemēram, attiecībā uz infrastruktūru, kas finansēta, izmantojot reģionālo politiku — lielisks piemērs tam, cik Eiropa nu ir savstarpēji saistīta.

Nobalsoja aptuveni 57 % vēlētāju. Par Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju 1994. gadā tika ievēlēts Klauss Henšs no Vācijas. Pilnvaru laika otrajā pusē par priekšsēdētāju 1997. gadā tika ievēlēts Hosē Marija Hils Robless no Spānijas. 1995. gada 1. janvārī ES dalībvalstu skaits bija pieaudzis no 12 līdz 15 valstīm, tāpēc jaunās dalībvalstis, proti, Austrija, Zviedrija un Somija, 1995. un 1996. gadā daļējās vēlēšanās ievēlēja savus Eiropas Parlamenta pārstāvjus. Šie jaunie deputāti Parlamentā ienāca ar izteiktu nepieskaņošanās nostāju un augstiem sociālajiem un vides standartiem. Arī pasaule uz Eiropu nu raudzījās citām acīm. Vecajā pasaulē bija uzplaucis jauns, optimisma pilns naratīvs, un šķita, ka šis Eiropas modelis pārspēs agrākos Aukstā kara blokus.

Eiropas Parlamenta vēlēšanas Briselē 1994. gada 12. jūnijā.
© Eiropas Savienība

1999

Esi sveicināts, eiro

Vienotās valūtas ieviešanai bija jādod taustāmi rezultāti: eiro banknotes un monētas. 1998. gadā sākās pievienošanās sarunas ar 12 kandidātvalstīm — tā bija līdz šim lielākā Eiropas Savienības paplašināšanās. Pēdējās 20. gadsimta Eiropas vēlēšanas norisinājās lielu politisku lēmumu laikā, un bija skaidrs, ka vēlēšanu iznākumam būs tālejošas sekas.

Kosovas konflikts, līdzīgi kā iepriekšējie kari Dienvidslāvijā, skaudri atgādināja, ka pat pēc gandrīz pusgadsimtu ilgas Eiropas integrācijas un desmit gadus pēc Aukstā kara beigām miera iestāšanās nebūt nav pašsaprotama. Šķita, ka stabilitāti varētu nodrošināt spēcīgāka Eiropas ārpolitika. Nākamā sasaukuma laikā tika parakstīts Nicas līgums (2001. gads), kas grozīja gan Māstrihtas līgumu (1992. gads), gan Romas līgumu (1957. gads). Viens no Nicas līguma mērķiem — sagatavot Eiropas Savienību lielākam dalībvalstu skaitam.

Vēlēšanās nobalsoja 58 % iedzīvotāju. 1999. gadā pilnvaru laika pirmajā pusē par Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju tika ievēlēta franču politiķe Nikola Fontēna. 2002. gadā pilnvaru laika otrajā pusē viņu priekšsēdētāja amatā nomainīja īru politiķis Pets Kokss. Šajā Parlamenta sasaukumā apritē tika laists eiro (2002. gada 1. janvārī) un izveidots Konvents, kura pienākums bija izstrādāt Eiropas Konstitūciju. Taču Eiropas Parlaments šajā laikā arī piedzīvoja nopietnas problēmas saistībā ar Eiropas Savienības lomu pasaules arēnā. Pēc 2001. gada 11. septembra teroristu uzbrukumiem Ņujorkā un Vašingtonā vēl nebijušu aktualitāti ieguva cīņa pret terorismu. ASV iebrukums Irākā sašķēla Eiropas Savienību divās valstu grupās — vienas atbalstīja Amerikas Savienotās Valstis, savukārt otras pret šo karu izturējās kritiski. Tas pat izteikti sašķēla veco un jauno Eiropu.

Informatīva afīša par gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām 1999. gada jūnijā.

© Eiropas Savienība

2004

Atkal vienotā Eiropa balso pēc vēl nebijuši lielas paplašināšanās

Irākas karš bija veicinājis Eiropas valstu šķelšanos, tāpēc šī rēta bija jādzedē. Līdz šim lielākā ES paplašināšanās bija augstsirdīgs solis ceļā uz izlīgumu. Pēc vairāk nekā pusgadsimtu ilgas šķelšanās, kas bija pamatīgi iesakņojusies, Eiropas kontinents 2004. gadā bija gatavs apvienoties. Savienībai pievienojās 10 jaunas dalībvalstis: astoņas no Centrāleiropas un Austrumeiropas (Čehija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Slovākija, Slovēnija un Ungārija) un divas no Dienvideiropas (Kipra un Malta). Tajā pašā gadā šo valstu pilsoņi jau varēja balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Vēl divas valstis (Bulgārija un Rumānija) par dalībvalstīm kļuva 2007. gadā.

Tad vēlēšanu aktivitāte sasniedza aptuveni 46 %. 2004. gadā pilnvaru laika pirmajā pusē par Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju tika ievēlēts Žuzeps Borels no Spānijas. Savukārt pilnvaru laika otrajā pusē priekšsēdētāja amatā stājās Hanss Gerts Peterings no Vācijas. Neraugoties uz Eiropas vienotībai labvēlīgo gaisotni, sajūsma tomēr bija īslaicīga, jo pie apvēršņa savilkās negaisa mākoņi. 2005. gadā gan Nīderlandes, gan Francijas pilsoņi referendumā par Eiropas Konstitūcijas līguma projektu to balsojot noraidīja. Ar šo līgumu Eiropas Savienība būtu spērusi vēl vienu soli tuvāk federālai Eiropai. Dažas valstis sāka pagurt no paplašināšanās: vai pēc visiem centieniem pielāgoties Eiropa tiešām ir to vērtā?

Tomēr ne visas pūles veidot jaunu Eiropu bija veltīgas: pēc Konstitucionālā līguma noraidīšanas sākās pārdomu laiks. Kā rīkoties tālāk? Ar Berlīnes deklarāciju, ko 2007. gada martā parakstīja priekšsēdētājs Hanss Gerts Peterings, pirms nākamajām vēlēšanām tika "izglābti" daudzi Konstitucionālā līguma noteikumi. Tie vēlāk pārtapa par Lisabonas līgumu (sākotnēji sauktu par Reformas līgumu).

Paplašināšanās diena: jauno karogu ierašanās, Brisele 2004. gada 1. maijs.
© Eiropas Savienība

2009

Finanšu krīzes ēnā

Kad 2009. gada 1. decembrī stājās spēkā Lisabonas līgums, bija notikušas ne vien jaunas vēlēšanas, bet pasaules ekonomika bija piedzīvojusi arī smagu krīzi, kas sev līdzī nesa nopietnas finansiālās, sociālās un politiskās sekas. Tagad vēlētāju izvēli, visticamāk, vairāk noteica bailes, un šo baiļu pārvarēšana kļuva par vienu no galvenajiem uzdevumiem politisko pārstāvju attiecībās ar vēlētājiem.

Protams, neiztika arī bez pozitīviem pavērsieniem: Baraka Obamas ievēlēšana par Amerikas Savienoto Valstu prezidentu 2008. gadā iezīmēja jaunu laikmetu transatlantiskajās attiecībās. Izplatīta bija kļuvusi devīze “padarīsim rūpniecisko ražošanu zaļāku”. Bet vai ar to būs gana?

Vēlēšanās piedalījās 43 % iedzīvotāju. 2009. gadā par Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju pirmo reizi tika ievēlēts Centrāleiropas un Austrumeiropas pārstāvis — bijušais Polijas premjerministrs Ježijs Buzeks. 2012. gadā viņa vietā priekšsēdētāja amatā stājās Martins Šulcs no Vācijas.

Bažas par Grieķijas spēju izpildīt savas parādsaistības 2010. gadā izraisīja Eiropas valsts parāda krīzi. Pēc Īrijas finanšu krīzes bija vērojams ilgstošs finanšu saspīlējums daudzās dalībvalstīs. Nespēja izpildīt parādsaistības kļuva par globālu problēmu. Arī šis Parlamenta sasaukums piedzīvoja satricinājumus Eiropas Savienības robežu tuvumā: 2010. gadā sākās Arābu pavasaris, kas savu kulmināciju sasniedza 2011. gadā — tajā pašā gadā, kad sākās karš Sīrijā. 2013. gadā Kijivā sākās Eiromaidana protesti, kam 2014. gadā sekoja Krievijas īstenotā Krimas aneksija un karš Donbasā.

JCDecaux

Quelle agriculture pour notre alimentation ?

Votre vote, utilisez-le lors des élections
du Parlement européen le **7 juin**.

www.elections2009.eu

2014

Iecelts Komisijas priekšsēdētājs saskaņā ar Lisabonas līguma jaunajiem noteikumiem

2014. gada vēlēšanās tika ieviests Spitzenkandidat jeb vadošo kandidātu process. Šajā sistēmā Eiropas politiskās partijas pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām izvirza savu vadošo kandidātu. Balsojot Eiropas vēlēšanās, pilsoņi var tieši ietekmēt Eiropas izpildvaras vadītāja izvēli. Lielākajai partijai pēc vēlēšanām ir tiesības nosaukt nākamā Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vārdu, ko pēc tam ar deputātu balsu vairākumu ievēl Eiropas Parlaments. Daudzi uzskata, ka šādā veidā Eiropas Parlamenta vēlēšanas iegūst Eiropas izpildvarai nozīmīgu dimensiju.

Šī vērienīgākā loma saistībā ar Eiropas Komisijas priekšsēdētāja iecelšanu Eiropas Parlamentam ir uzticēta, pamatojoties uz Lisabonas līgumu. Ar šo sistēmu par jauno Eiropas Komisijas priekšsēdētāju kļuva Žans Klods Junkers. Vēlētāju aktivitāte sasniedza aptuveni 43 %. Martins Šulcs, kas jau kopš 2012. gada bija Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs, 2014. gadā sasaukuma pirmajā pusē tika vēlreiz ievēlēts priekšsēdētāja amatā. Viņš bija pirmais atkārtoti ievēlētais Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs. 2017. gadā par priekšsēdētāju kļuva Antonio Tajāni.

Nākamā sasaukuma laikā Eiropas Parlamenta deputātiem nācās strādāt strauji mainīgos apstākļos gan Eiropas Savienībā, gan citviet pasaulē. 2016. gada vidū Savienība piedzīvoja vēl nebijušu situāciju — Apvienotās Karalistes pilsoņi referendumā ar balsu vairākumu nolēma, ka viņu valstij no Eiropas Savienības ir jāizstājas. Nācās arī brīdināt dažu dalībvalstu valdības, kuras sliecās uz "neliberālu demokrātiju". Donalds Trampa ievēlēšana par ASV prezidentu 2016. gadā radīja spriedzi ES un ASV attiecībās.

**EUROVISION
DEBATE**

#TellEUROPE

*Priekšvēlēšanu debātes starp Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amata kandidātiem 2014. gadā.
© Eiropas Savienība*

2019

Vēlētāji ir atgriezušies

2019. gada vēlēšanās nobalsoja 51 % vēlētāju. Pirmo reizi kopš pašām pirmajām ES vēlēšanām, kas notika 1979. gadā, vēlētāju aktivitāte bija augusi, turklāt tās bija līdz šim lielākās pārvalstiskās vēlēšanas. Par Eiropas Parlamenta priekšsēdētāju kļuva Dāvids Sasoli. 2022. gada janvārī viņu amatā nomainīja Roberta Metsola, kas ir līdz šim gados jaunākā priekšsēdētāja.

Pirms 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām lielākā daļa Eiropas politisko partiju izvirzīja vadošos Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amata kandidātus. Vēlāk Eiropadome par Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amata kandidāti izvirzīja Urzulu fon der Leienu, kuras vadošo kandidātu sarakstos nebija. Viņu ievēlēja Eiropas Parlaments, īstenojot savas kontroles pilnvaras.

2019. gada vēlēšanās īpaši izteikti bija klimata aizsardzības jautājumi, jo vides stāvoklis visā pasaulē joprojām nepārprotami liecina par strauju situācijas pasliktināšanos. Nākamajā sasaukumā deputātiem nācās strādāt pie Apvienotās Karalistes izstāšanās fakta. 2020. gadā uzliesmoja Covid-19 pandēmija. Lai ieskicētu turpmāko perspektīvu, Eiropas iestādes nolēma 2021. gadā izveidot konferenci par Eiropas nākotni. 2022. gadā Krievija iebruka Ukrainā.

2024

Gaidāmās vēlēšanas: jaunas vēsmas?

No šī pārskata par visām Eiropas Parlamenta vēlēšanām, kas notikušas kopš 1979. gada, top skaidrs, ka katras Eiropas vēlēšanas raksturojoši tolaik aktuāli politiskie jautājumi un debates.

Šis vēstījums iezīmē būtisku pavērsiena punktu procesā, kurā top reāla Eiropas kārtība. Tas atspoguļo lielākās bažas un grūtības, kas attiecīgajā brīdī bijušas aktuālas politikas jomā.

Kādas būs 2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanas? Par to jālemj tev.

An aerial, high-angle photograph of a massive crowd of people, likely at a public event or protest. The individuals are densely packed in the center and become more sparse towards the edges. They are wearing a variety of colorful clothing, creating a mosaic of colors from above. The ground is a light, neutral color, possibly concrete or asphalt. The overall scene conveys a sense of large-scale public participation and unity.

together.eu

**TOGETHER FOR
DEMOCRACY**